

Grupajul Manuscriselor anilor 1980... (Comentariu general)
**Problematica psihismului persoanei conștiente, plasată în contextul
specificului „lumii umane,, (structurată practicoteoretic)**

2025

În jurul anilor 1980 (aprox. 1977-1983), într-o perioadă în care aveam în spate 20 ani de practică psihiatrico-psihopatologică și o sistematică lectură filosofică (clasică, modernă și contemporană), preocupat fiind de un profil coerent, de referință, pentru **structura persoanei umane conștiente (ca referențial pentru stările psihopatologice)**, am elaborat mai multe texte teoretice în această direcție antropologico filosofică; texte care, prin problematica abordată, au stat la baza dezvoltărilor mele ideatice ulterioare.

O bună parte din acestea au fost redactate în limbajul tradițional al „metafizicii occidentale,, – în formularea lui Heidegger -; care, în perioada modernității și urmând tradiția Aristoteliană, a abordat constant problematica cogniției prin perspectiva psihismului uman, utilizând termeni precum: eu, conștiință, subiectivitate, percepție, relație subiect-obiect, experiență empirică și analitic apercceptivă.. etc. Un apogeu al acestei tradiții ar putea fi considerat însăși Idealismul german (Kant, Fichte.); care, prin finalul său Hegelian, comentează chiar și instanța supraindividuală a existenței umane aflate sub cupola Spiritului (relațiile dintre persoane, societatea civilă.. justiția.. arta ..filosofia ..religia...devenirea istorică etc.). Textele – de arhivă - redactate în acea perioadă nu evită acest limbaj și mod de abordare, dar țin cont și de fenomenologia și filosofia sec XX (Husserl, Scheler, Jaspers, Heidegger ..și de dezvoltările acestei paradigme). Asigur prin această postare un acces mediat la unele din aceste „texte de arhivă,,...în care s-au conturat temele de psihologie antropologică ce le-am dezvoltat în următoarele decenii.

Menționatele texte abordează, în corelație cu **polul individual al psihismul persoanei,,...instanțele supra individuale ale:**

a/ **„teoreticului discursiv,,** (mituri, povești, legende, romane, biografii, teorii științifice, doctrine, speculații etc,) toate centrate de ipostaza de „personaj,, individului uman..și/sau de „entități fictive; și

b/ **„instanța practicului,,** (structuri organizate ale unor rețele sociale ordonate prin norme și valori, ce desfășoară o activitate importantă pentru o comunitate istorică: muncă, administrație, politică, război, cult sacral, justiție, medicină, educație, practică artistică și teoretică).

La polul individual un aspect bazal este „trăirea situațională actuală,, – relatabilă -; la nivel comunitar.. „cazul,, aflat în dezbatere publică, ce poate fi redactat în limbaj. Întreg acest ansamblu al existenței umane istorice efective – ce are în spate antropogeneza și istoria culturală – are la bază **Logosul** – ca limbaj narativ reprezentativ și conceptual critic, speculativ..

În acest text introductiv punctez câteva aspecte ale ambianței în care am redactat menționatele texte privitoare la „**lunea umană,, și „**instanța practico teoretică supraindividuală a umanului,,...pornind de la „practica teoretică,, a lui Husserl și problematica cazului și științelor umane****

La sfârșitul anilor 70 ai sec. trecut, într-o perioadă de asidui lecturi filosofice, am fost fascinat de conceptul « **practicii teoretice** », abordat de Husserl în **Krisis.....** Psihopatologia, ce s-a dezvoltat ca servind medicinei psihiatrice, centrată fiind pe studierea „**cazuistică,,** a psihismului persoanei conștiente aflat într-o condiție deficitar disfuncțională,... se corelează cu evidență și cu problematica științelor umane- care invocă constant cazuistica -; fără a ignora, desigur, aria științelor fizico-biologice la care medicina generală făcea tradițional apel.

La începutul sec. XX gândirea occidentală a început să mediteze asupra specificității metodologice a menționateor științe umane (ce includeau psihologia, sociologie, lingvistica, istoria, studierea credințelor religioase etc.). Multe idei noi au fost atunci abordate, mai ales în lumea filosofică germană (Dilthey, Weber, Scheler, Jaspers, Winderbrandt etc.). Un rol special l-a jucat deasemenea fenomenologia lui Husserl și mișcarea existențialistă (de la Heidegger la Jaspers și Sartre). S-ar cere însă, de avut în vedere în mod special și opera târzie a lui Husserl (Meditații cartesiene, Krisis...) în care sunt abordate problematica vieții cotidiene (Lebenswelt) și a intersubiectivității intercorporeale; temă ce va fi dezvoltată nu doar de Merleau Ponty (care face corelați cu neuroștiințele) ; ci și de psihologia relațiilor interpersonale (aflată în plină dezvoltare), de cea developmentală și a ciclurilor vieții, de cognitivism (susținut de Filosofia minții), ajungându-se la cercetările privind Theory of Mind ToM).

O atenție particulară mi s-a părut că merită pasajele din Krisis...care se referă la straniul concept de “**practică teoretică,,... pe care Husserl susține că o comentează din perspectiva preocupărilor față de activitatea de cercetare științifică din Europa Modernității, de după Galilei, pe traiectoria Descartes-**

Husserl-Kant. (Perspectiva pe care Heidegger o va comenta în eseuul său **Der Zeit der Weltanschauungen**, trimitând spre edificarea unei cercetări suprapersonale, dezvoltată în instituții special organizate de societate).

Dacă conceptul tradițional de practică pune accentul pe etică, incluzând apoi și politicul – oricum, cu referire la acțiunea responsabilă a unor oameni ce acționează asupra altor oameni (tradiție ce culminează cu Critica Rațiunii Practice a lui Kant), după Hegel perspectiva se schimbă. Hegelianul de stânga Marx include în aria conceptuală a practicului și munca realizatoare de bunuri de consum și schimb ; deci, o activitate a omului asupra naturii neumane, ce tradițional era inclusă în conceptul de ars-poesis-technè. Desigur, în epoca istorică a sec.XIX, în care viața economică a societăților occidentale începe să includă în structura sa munca salariată și “capitalul financiar” - în corelație cu un proces de industrializare -, conduce spre o schimbare de perspectivă. Acum, de ex. **educația publică**, poate fi interpretată ca « **producere de oameni instruiți** », capabili de a ocupa anumite roluri și funcții sociale în cadrul producției de bunuri (fapt pe care Marx și Engels îl formulează explicit în Teza despre Feuerbach). Iar pornind de aici, nu mai sunt decât câțiva pași până la a vorbi despre « **producția** » de specialiști în arhitectură, medicină, justiție, armată... și diverse meșteșuguri ; proces ce se poate extinde și asupra artelor liberale : „producția,, de opere de artă, de texte științifice, de idei...etc...etc...etc..

Și astfel, în sec.XX, în noua lume în care Husserl ajunge să gândească, ideea unei « practici teoretice » devine firească ; deși, ea ar fi fost de neconceput în vremea lui Kant.

Acum, o **activitate practico-teoretică** a oamenilor poate fi considerate și cea care, de exemplu, stă la baza elaborării și instituirii de noi legi în parlament. Iar în plan socio-politic, se va vorbi **despre praxis revoluționar**. Oricum, în spiritul și perspectiva « jocurilor de limbaj » - pe care în sec.XX Wittgenstein le comentează -, întreaga structură a unei socio culturi istorice ar putea fi privită ca un edificiu organizat, ce susține funcționarea unor practici instituționalizate. Practici în care activează persoane... umane aflate în relații reciproce definite normativ. Astfel ar fi: practica educativ-formativă (în familie și în școală), cea juridică, medicală (vindecatorie),.. administrativ-constructiv-poetică..și de ce nu...cea războinică; iar la baza lor ar putea fi plasată, practica sacrală (căci, după cum bine se știe... există și credincioși nepracticanți). Privind acum din perspectivă istorică, se poate ajunge și la formularea că: Mersul înainte al unei socio culturi, implică « reproducția ei lărgită » dintr-o perspectivă globală, practico teoretică;..susținută (desigur) de re-producerea oamenilor vii,

conștienți și instruiți...ce o compun; dar și de persistența sporitoare - reproductivă și novatoare – a cunoștințelor despre propria origine și istorie comunitară...dar și a celei (științifice) despre lume în general, a normativității valorice și instituționale. Cel puțin în sec XXI, o comunitate socio culturală istorică nu poate să nu aibă o reprezentare, chiar si vagă, despre felul în care se desfășoară ea de-a-lungul timpului (istoric) în manieră pulsional reproductivă crescătoare.....de vreme ce știe atâtea lucruri despre reproducția genetică din biologie.

Practica teoretică a lui Husserl – prin care se produc noi teorii științifice, noi elaborări speculativ teoretice - ajungea deci să fie comentată la mijlocul sec.XX. Ea se plasează însă acum într-un context al dezbatelor ideatice –ideologice- în care conceptul de « practică » era deja abordat din multiple perspective.

Menționata problematică a interrelației dintre practică și teorie – desfășurată în jurul provocatorului concept de *practică teoretică* a lui Husserl , apare deosebit de interesantă atunci când se abordează în științele umane **tema cazului**. Caz care, e important în practica și cercetarea medicală – și psihiatrică – dar și în cea juridică....și...în științe în general, în calitate de « caz de studiu științific ». Aspectul ce mi s-a părut în acea perioadă ca fiind deosebit de interesant, a fost discursivitatea narativă ce învăluie – în viață curentă dar și în planul științelor de orice fel – această problematică a cazului. Iar pe de altă parte – această perspectivă narativă trimite spre o altă temă, paralelă cu cea a cazului: Și anume, spre cea a eroilor de poveste. Desigur, în justiție, se dezbat cazuri ale unor persoane umane, aflate în variate situații socio existențiale. Iar în medicina psihiatrică, se au în vedere persoane umane ce trăiesc deficiențe disfuncționale ale psihismului lor. Dar în biografii și autobiografii, persoana ajunge în condiția de erou de narațiune și fără aceste ingrediente juridice sau psihiatrice. Iar dacă se privește dintr-o altă perspectivă, existența culturală a oricărei societăți e plină de narațiuni – de tip poveste – ce includ nenumărați și variați eroi, aflați în situații și perspective cvasiumane; mai apropiate de modelul vieții de zi cu zi...sau mai imaginativ fantastice.

În acest context, în jurul anilor 80, preocupat fiind de problematica cazului în științele umane, am încercat o mica analiză a discursurilor narative – de tip poveste – ce ar putea fi considerată (în principiu) ca derulându-se într-o instanță a « teoreticului cultural,,; paralelă cu cea a « teoriilor științifice » (și a elaborărilor speculativ filosofice).

Etichetând eroii de poveste ca și « ființe intermediare », am redactat un eseu pe această temă (ce va fi publicat într-o variantă dezvoltată și ușor diferită în 1994) ; precum și câteva « Note despre științele umane », în care aduceam în discuție diverse aspecte ale corelației și interrelației dintre teorie și practică în lumea contemporană, în care acești termeni căpătau noi semnificații. Oricum, chiar epistemologia se ocupa în acea vreme intens și cu „sociologia cercetării științifice,, ; iar autori precum Gadamer și...aduceau în discuție importanța hermeneuticii în practica esteticii și politicului.

În aceste note rememorative, se cere să mai amintesc faptul că în acea epocă din jurul anilor 80 ai sec.trecut, generația mea de intelectuali din România a fost supusă unor provocări odată cu lansarea Ontologiei lui Noica (care pe atunci am citit-o inițial în manuscris). Această operă profund speculativă, se îndepărtează însă de sufletul fenomenologico existențialist ce animase filosofia germană în prima parte a sec.XX (prin Heidegger, Scheler, Husserl, Jaspers etc.) și nu se aventura în perspectiva « kantianismului lingvistic » cu care – inconștient - cocheta filosofia analitică anglo saxonă a limbajului (sau cu perspectiva hermeneutică – după modelul Ricoeur, Gadamer). În acest context, textele scrise în acea perioadă privitoare la Ființele intermediare și Științele umane – care vizau fundalul lingvistic (de Logos) al antropologiei, ca un fel de prolegomene pentru o psihopatologie antropologică – au fost marcate și de o tendință speculativ ontologică. Abordare speculativă, ce rămâne doar o schiță conjuncturală, subliniind însă specificul unui mod de abordare.

Revederea textelor din acea perioadă îmi stârnește amintiri aparte.

În perioada 1978-1981 au fost redactate mai multe texte destul de coerente între care : Note despre științele umane (precedate de Prolegomene)...și... Eseu despre ființele intermediare (ce a fost publicată într-o versiune modificată în 1994).

Toate lucrările privitoare la instanța practico teoretică a existenței umane – susținută de logos – încadrează problematica centrată pe individualul umanului, concretizată prin „persoana umană conștientă,,. Parametrii acesteia ce s-au configurat atunci, dezvoltăți în deceniile următoare, pot fi menționați de pe acum:

PSIHISMUL PERSOANEI CONSTIENTE (Cadru general)

Principalele idei germinate în perioada anilor 1980 privitoare la psihismul conștient ar putea fi considerate următoarele:

Psihismul persoanei umane conștiente, ca reprezentant al „polului individual,, al fenomenului (elementului) uman, se cere conturat prin două dimensiuni conjuncte:

-a/ Dimensiunea diacronă a identității biografico caracteriale înrădăcinată corporal și inserată într-o circumscriere socio-culturală; centrată de sinele intențional-reflexiv al agenției și de sentimentul subiectiv de apartenență la sine a trăirilor (marcate de autoevaluare și de un ideal de sine); și:

-b/ Dimensiunea sincronă a raportării perceptive (semnificante) și active (autocontrolate) la situațiile problematice actuale; situații pe care le rezolvă teoretic și practic, realizator și comprehensiv,,corelându-se cu alți oameni, cu instituții și entități abstract teoretice. Evenimentul situațional trăit, după ce s-a consumat, se depozitează narativ în memoria biografico-identitară...el putând fi reactualizat și narat de către subiect (sau narat, în diverse versiuni, de alte persoane implicate.) Raportare actuală care... se articulează cu proiectele, preocupările și relaționările interpersonale desfășurate pe diagrama intim public

Existența diacron sincronă a psihismului personal implică și desfășoară o proprie spațio-temporalitate, fiind organizată după coordonatele unei „coerențe centrale,,..

Psihismul persoanei se articulează cu...și se dimensionează prin..**lumea sa umană corelativă** (bazată pe limbajul narativ critic, normativ valoric – pe logos); lume ce există și se manifestă și independent de el. Aceasta constă din:

– Alte persoane conștiente, cu subiectivitatea lor încorporată,.. aflate la diverse „distanțe psihologice,,.. dar cu care se poate și interpătrunde, prin asimilare și se poate interinfluența;

- O **Instanță umană a Teoreticului**, constând din narativități și discursivități, ierarhizate și interconectate, precum: mituri, legende, epoei, istorii, narațiuni, biografii, relatări,..teorii științifice despre diverse aspecte ale lumii fizice, umane și „supranaturale,,..reprezentări și interpretări abstract-speculative;

- O **Instanță umană a Practicului**, constând din structuri funcționale umane înglobante.. ce implică diverse rețele sociale... în activități organizate.., ghidate

de norme și valori. Se pot avea în vedere: practică a muncii, practică politico administrativă, judiciară, războinică, medicală, sacrală, artistică „practică teoretică științifică,, (de producere a teoriilor științifice); dar și practica educativă, în care se implică și persoanele din cadrul familie de origine..precum și propria familie.. în care sunt educați proprii copii.

Persoanele individuale se dimensionează și se împărtășesc din practicile instituționalizate și din câmpul teoretic,. vizând și fiind implicate și într-o dimensiune existențială transcendentă.. și una speculativ critică abstractă.

În fundalul manifestărilor prin parametri menționați, subiectul persoanei își desfășoară existența în **contextul unei „vieți cotidiene,, nemijlocite**, structurată și ghidată prin nivele supraetajate ale unei comunități socio-culturale istorice date.